Ve městě s přibližně 12000 obyvateli žije přibližně 150 Romů. Až na sezónní a dočasné pracovníky v zemědělství či výrobních halách žijí v Prachaticích olaští Romové.
K příchodu olašských Romů do města došlo v polovině 50. let, kdy se na pozemcích za městem usadila s maringotkami a vozy taženými koňmi rodina Biharyových. Pocházeli z jihozápadního Slovenska, z okolí Nitry a Seredě. Před válkou a poté opět po válce kočovali po vesnicích a vykonávali drobná řemesla. Někteří z nich čistili a spravovali nádoby na těsto pekařům (tzv. kakavára), jiní handlovali s koňmi. V roce 1948 širší rodina Biharyových odešla kvůli nepříznivé socioekonomické situaci ze Slovenska do českých zemí a postupně se dostala do jižních Čech. Před příchodem do Prachatic se olaští Romové krátce usadili například ve Vimperku, Českých Budějovicích nebo v Husinci. Na této cestě se snažili najít si práci na stavbách, v cihelně nebo i v JZD, příležitostně také obchodovali s koňmi.

V polovině padesátých let potom tato skupina čítající šest nukleárních rodin a více než tři desítky osob dorazila do Prachatic a zaparkovala své maringotky na pozemku za městem u národního podniku Šumavan, kde někteří dospělí dostali práci na pile. V únoru roku 1959 je na území Prachatic zastihl soupis kočovných a polokočovných osob, což byl rozhodující akt asimilační politiky komunistického Československa opírající se o Zákon o trvalém usídlení kočujících osob č. 74/1958 Sb. V maringotkách podle archivních záznamů Biharyovi setrvali ještě po zbytek roku 1959. V průběhu následujícího roku byly jednotlivým rodinám přiděleny byty v centru města.

Všichni členové rodin olašských Romů se ocitli po soupisu v úřední evidenci kočujících a polokočujících osob, to znamená, že byli pod neustálým dohledem státního systému. Úřady dohlížely na zapojení osob v soupisu do pracovního procesu, na jejich chování a bydlení, ale zejména se snažily zcela omezit jejich mobilitu a zabránit jejich územním přesunům. V letech 1963 a 1964 se podařilo několika rodinám a jednotlivcům domoci se úředního vynětí ze soupisu kočovných a polokočovných osob, což mělo znamenat ukončení dohledu ze strany úřadů. Romští obyvatelé Prachatic, tak jako i tisíce dalších Romů žijící v komunistickém Československu, však byli nadále coby občané cikánského původu periodicky sčítání, sledováni a evidováni, a jejich chování tak ještě i v dalších desetiletích zůstalo pod lupou komise pro cikánské záležitosti, komise pro ochranu veřejného pořádku a pracovníků sociálního odboru města. Romské děti byly po generace přeřazovány do zvláštní školy, čehož výsledkem je, že úroveň vzdělanosti prachatických Romů je dodnes velmi nízká. Nezaměstnanost Romů zde naopak od pádu komunismu, po kterém následovalo jejich propouštění ze státních podniků, byla po dlouhá léta vysoká.
Všichni současní romští obyvatelé města jsou potomky nebo příbuznými „zakladatelské“ rodiny Biharyů. V průběhu desetiletí samozřejmě docházelo a stále dochází k příchodům manželských partnerů směrem do lokality, a to především z výchozí oblasti na západním Slovensku (hlavně Sereď a okres Nitra). Dnes zde nalezneme potomky tzv. Cerharika Rom, někteří Romové z řad přivdaných /přiženěných partnerů jsou potom potomky rodu Bougešti. Vzhledem k čilé sňatkové migraci se zde setkáme s dospělými příslušníky třetí až čtvrté generace příchozích ze Slovenska, stejně tak ale první generace (příchod v posledních letech). Z lokality je určitý odliv romských obyvatel, zejména do Anglie (ekonomická migrace) nebo na Slovensko (sňatková migrace). Romové z Prachatic jsou příbuzensky provázaní také s některými dalšími romskými rodinami v ČR, například s rodinami v Českých Budějovicích či Plzni, ojediněle také v dalších městech (Pardubice, Ústí nad Labem, Brno, Vrchlabí atp.)

Olaští Romové žili v Prachaticích po celé období komunismu rozptýleně v historických domech v centru města, a to až do první dekády 21. století, kdy došlo s procesem privatizace a rekonstrukce centra města k vystěhování romských rodin z centra a k jejich sestěhování nejprve do ulice Lázeňská, v roce 2010 potom do bývalé ubytovny za městem na Českokrumlovské. Obě tyto lokality získaly pověst sociálně vyloučených lokalit. V centru zůstalo do dnešní doby žít několik rodin.
V Prachaticích žili v minulosti i slovenští Romové, které nazývají olaští Romové Rumungři, avšak většinou jen krátkodobě a jednalo se pouze o jednotlivé rodiny. Nicméně místní olaští Romové nebyli s těmito Romy ve významnějším kontaktu, v lokalitě dodnes neexistuje ani jeden případ sňatku s příslušníkem jiné subetnické skupiny. Místní olaští Romové spolu hovoří olašsky, avšak neumí ani nerozumí jazyku slovenských Romů – rumungersky.
O olašských Romech žijících v Prachaticích lze v plném slova smyslu mluvit jako o komunitě, která se vyznačuje značnou izolovaností a rozvinutými silnými sociálními vazbami uvnitř této komunity. V čele jejich společenství stojí její představitel, tzv. angluno Rom, který spolupracuje s městem na různých projektech pro Romy, a rodina tzv. mluvčího Romů, který bývá kontaktován představiteli města jakožto „romský poradce“ z řad Romů.

Zdroje:
Zimní zahrada uvádí výstavu o genocidě Romů za války. In: Prachatickonews, vyšlo 1.2.2014, dostupné online:
http://www.prachatickonews.cz/foto/foto879.htm

SoA Prachatice, fond Městský národní výbor Prachatice III/5 Evidence a záležitosti cikánského obyvatelstva 1955-1990, karton č. 67.
Hajská M. 2011. Situace romštiny ve vybraném městě – kvalitativní jazyková situace olašské komunity. In: Červenka, J., Kubaník, P., Sadílková, H.: Kvantitativní a kvalitativní analýza jazykové situace Romů v ČR, Praha: Univerzita Karlova.